

Shabbat Hagadol – The Greatness of Mesirut Nefesh

R. Mois Navon

Beit Kenneset Lev Efrat – Shabbat Hagadol – 5784

Shabbat Hagadol. Why is this day Gadol? What is Gadol? How does one become Gadol?

To answer these questions, let us investigate the commentaries (mefarshim) that discuss why this Shabbat is known as Shabbat Hagadol.

Opinions

The **Shulchan Aruch** dedicates (makdish) one full siman that contains only 11 words to tell us that Shabbat HaGadol is for the miracle that happened on that day – but he tells us not what the miracle was!

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תל ובו סעיף אחד.
סעיף א) שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, מפני הנס שנעשה בו. ...

While there are a number of explanations given (see esp. Sefer HaTodaah), the most well-known is that on the Shabbat before the Exodus, the Jews took the sheep (talah/seh) – god of Egypt – to slaughter as korban Pesah. The Egyptians realized this and then a miracle occurred. But what exactly was the miracle is the source of nuanced dispute.

Rashi (Sefer HaPardes) explains that the Egyptians wanted to “take revenge” on us but God struck them with all kinds of bodily afflictions (yesurim v'holayim), and due to this miracle, the Shabbat is called Shabbat HaGadol.

ספר פרדס המיוחס לרש"י (מצוטט בספר התודעה)

שבת שלפני הפסח נהגו בני אדם לקרוא אותו 'שבת הגדול' ולא ידעו על מה הוא גדול מכל שבתות השנה, אלא, לפי שניסן שבו יצאו ממצרים חמישי בשבת היה, כדאמרינן בסדר עולם (פ"ה), ומקחו של פסח מבעשור היה, בשבת שלפני הפסח. אמרו ישראל: 'הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם לא יסקלונו', אמר להם הקב"ה: עתה תראו הפלא אשר אעשה לכם. הלכו ולקחו איש איש את למשמרת עד ארבעה עשר יום, **כשראו כן המצרים היו רוצים לקום ולנקום מהם**, והיו מעיהן מחותבין, ובאש נדעכין, ונידונין בייסורים ובחוליים רעים, ולא הזיקו לישראל. ועל שם **שנעשו בו נסים** לישראל וכו' נקרא שבת שלפני הפסח 'שבת הגדול'.

The **Tosafot** (combines the Midrash of Ex. R. 16:3 [really seems they use M. Tehillim 136], with the Gem. Shab. 87b) explain that the Egyptians came to ask the Jews what they were doing and when they said that God is going to kill the first born, so the first born went to request of Pharaoh that he free the Jews. When Pharaoh refused, the first born made a civil war and many Egyptians were killed. For this miraculous salvation of the Jews, the Shabbat is called Shabbat HaGadol.

תוספות מסכת שבת דף פי עמוד ב

ואותו יום חמישי בשבת היה כו' - ואם כן ברביעי שחטו פסחיהם ונמצא בשבת שעברה לקחו פסחיהן שאז היה בעשור לחדש ועל כן קורין אותו שבת הגדול לפי **שנעשה בו נס גדול** כדאמרינן במדרש (שמות רבה פ' בא):

שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה טז סימן ג

ד"א משכו וקחו לכם צאן הה"ד (תהלים צז) יבושו כל עובדי פסל, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה לשחוט הפסח, אמר לו משה רבון העולם הדבר הזה היאך אני יכול לעשות אי אתה יודע שהצאן אלהיהן של מצרים הן, שנאמר (שמות ח) הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך אין ישראל יוצאין מכאן עד שישחטו את אלהי מצרים לעיניהם שאודיע להם שאין אלהיהם כלום, וכן מצינו שעשה, שבאותו הלילה הכה בכוריהם של מצרים ובו בלילה שחטו ישראל פסחיהן ואכלו והיו המצרים רואים בכוריהם הרוגים ואלהיהן שחוטין **ולא היו יכולין לעשות כלום**, שנאמר (במדבר לג) ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור ובאלהיהם עשה ה' שפטים, הוי יבושו כל עובדי פסל.

מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור קלו

[ו] [קלו, י] למכה מצרים בבכוריהם. בשעה ששלח הקדוש ברוך הוא מכת בכורות, א"ל כחצות הלילה ומת כל בכור, נכנסו כל הבכורות אצל אבותיהם ואמרו להם כל מה שאמר משה הביא עלינו, אין אתם מבקשים שנחיה, בואו והוציאו את העברים האלו מבינינו, ואם לאו אנו מתים, השיבו להם ואמרו אפילו כל המצרים מתים אינן יוצאין מכאן, מה עשו נכנסו כל הבכורות אצל פרעה, והיו מצווחין לפרעה, ואומרים בבקשה ממך הוצא את העם הזה שבשבילם רעה תבא עלינו ועליך, אמר לעבדיו צאו וקפחו שוקיהם של אלו, מה עשו הבכורות מיד יצאו ונטלו כל אחד חרבו והרג את אביו, שנאמר למכה מצרים בבכוריהם, למכה בכורי מצרים אין כתיב כאן, אלא למכה מצרים בבכוריהם, ששים רבוא הרגו הבכורות באבותיהם, ר' אבין בשם ר' יודא בן פזי אמר בתיה בת פרעה בכורה היתה, ובתפלתו של משה נצולה, דכתיב טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה (משלי לא יח), ליל כתיב, כד"א ליל שמורים הוא לה' (שמות יב מב).

כשלקחו פסחיהם באותה שבת נתקבצו בכורות אומות העולם אצל ישראל ושאלום למה היו עושין כך אמרו להן זבח פסח לה' **שיהרוג בכורי מצרים הלכו אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש ממנו שישלחו ישראל ולא רצו ועשו בכורות מלחמה והרגו מהן הרבה הה"ד למכה מצרים בבכוריהם.**

The **Shulhan Aruch HaRav** agrees with Tosafot:

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תל

... וזה שכתוב למכה מצרים בבכוריהם וקבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת וקראוהו שבת הגדול.

The **Tur** explains the miracle of Shabbat HaGadol to be that when Egyptians realized that the Jews were going to slaughter their god, the Egyptians were very upset (“their teeth were blunted”) but they were not “permitted” [evidently by Heaven] to say anything.

טור אורח חיים הלכות פסח סימן תל

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול והטעם לפי **שנעשה בו נס גדול** שפסח מצרים מקחו בעשור כדכתיב בעשור לחודש הזה ויקחו להם שה לבית אבות שה לבית ופסח שיצאו ישראל ממצרים היה ביום ה' כדאיתא בסדר עולם ונמצא ש'י בחדש היה שבת **ולקחו להם [ישראל] כל אחד שָׁה לְפָסְחוֹ וְקָשַׁר אוֹתוֹ בְּכַרְעֵי מִטָּתוֹ, שְׁאֵלוּם הַמִּצְרַיִם לָמָּה זֶה לָכֶם, וְהָשִׁיבוּ לְשַׁחֲטוֹ לְשֵׁם פֶּסַח בְּמִצְוֹת הַשֵּׁם-עֲלֵינוּ, וְהָיוּ שְׂגִיָּהֵם קָהוֹת עַל שְׁשׂוּחָטָיו אֶת אֱלֹהֵיהֶן וְלֹא הָיוּ רֹשָׁאִין לומר להם דבר ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול:**

Similarly, **Bechor Shor**, but he changes the point that the Egyptians were not “permitted to say” to that the Egyptians simply “did not say” anything. That was the miracle for which this Shabbat is Gadol.

בכור שור דברים פרשת עקב פרק י פסוק י

בעשור לחודש שלקחו איש שה לבית - אבות לשחוט, והיו גוררין תועבת-מצרים לשחוט לעיניהם **ולא אמרו דבר**, היה בשבת ולכך נקרא “שבת - הגדול” **מפני אותו נס**.

Beit Yosef brings both the Tosafot and the Tur. (And he answers the question as to why the first day of the Egyptians becoming aware of the slaughter of their god was any more miraculous than the other days till Pesah itself, he says that the once the Egyptians realized there was nothing for them to do, there was no open miracle in holding them back from attacking the Jews.)

בית יוסף אורח חיים סימן תל

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול וכו'. בפרק אמר רבי עקיבא (שבת פז): תניא דפסח שיצאו בו ישראל ממצרים היה ביום חמישי וכתבו התוספות (ד"ה ואותו) ונמצא בשבת שעברה לקחו פסחיהם ועל כן קורין אותו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס כדאיתא במדרש כשלקחו פסחיהם באותה שעה נתקבצו בכורות אומות העולם אצל ישראל ושאלום למה היו עושים כך אמרו להם זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים הלכו אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש ממנו שישלחו ישראל ולא רצו ועשו הבכורות מלחמה והרגו מהם הרבה הדא הוא דכתיב (תהלים קלו י) למכה מצרים בבכוריהם עכ"ל. **ורבינו כתב הנס בענין אחר** וכן כתב **בכל בו** סימן מ"ז וכן כתב **שבלי הלקט** (סי' רה). ואם תאמר לפי טעם זה הוה ליה למיקרי לכולהו יומי דמעשור לחודש עד ערב הפסח ימים גדולים דבכולם נעשה הנס **ויש לומר שעיקר הנס היה בהתחלתה שאז היה עיקר קהיון שיני המצריים אבל אחר שעבר היום הראשון כיון דדשו דשו:**

The **Levush** follows the B"Y and brings both the Tur and the Tosafot. (And he answers the question as to why we don't celebrate the miracle on the 10th of Nissan rather than Shabbat, explaining that it was because the Jews kept Shabbat that the miracle came about.

For the Egyptians knew that the Jews don't deal with their animals on Shabbat and thus came to inquire what they were doing. It was then that the sacrifice of their gods became known and the miracle of Jewish salvation occurred – so too the Prisha 430:2 and Mor Uketzia 430).

לבוש אורח חיים סימן תל

ושבת שאחר כך יהיה שבת הגדול, כי לעולם השבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, מפני **שנעשה בו נס גדול**. ומהו הנס, שפסח מצרים מקחו בעשור לחודש היה, כדכתיב [שמות יב, ג] בעשור לחדש הזה ויקחו להם שה לבית אבות שה לבית, ופסח שיצאו ישראל ממצרים היה ביום ה', ונמצא שעשרה בחדש היה שבת, ולקחו להם כל אחד שה לפסחו וגררוהו על הקרקע לבזותו לעיני המצרים שמחזיקין אותו לאלוה, וקשרו אותו בכרעי המטה, ושאלום המצריים למה זה לכם, והשיבום לשחטו לשם פסח כמצות השם עלינו, והיו שינייהם קהות על שהיו שוחטין דמות אלוהיהן, כי המצרים עובדין לצורת טלה שבמזלות, ועל כן תועבה הוא להם כל רועה צאן וכל שכן השוחטו, ולא היו רשאים לומר להם דבר. ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול. ואף על פי שהנס היה כל הדי' ימים עד הפסח, ויותר ביום ד' ששחטוהו, מ"מ עיקר הנס וקיהיון השינים הוא יותר בהתחלה, ואח"כ כיון דדשו דשו [כמו ב"י]. ועוד נס נעשה בו שכשלקחו ישראל פסחיהם ובאו המצרים ושאלום, היה בכלל תשובתם להם שיהרוג הקדוש ברוך הוא בכורי מצרים, ובכורי ישראל יציל, כי יראה הדם ופסח על הפתח אשר שם בכורי ישראל, ואז נתקבצו בכורי מצרים אצל אבותיהם ואצל פרעה לבקש ממנו שישלחו את ישראל ולא יהרגו, ולא רצה פרעה ושריו, ועשו הבכורות מלחמה בעיר והרגו מהם הרבה, הדא הוא דכתיב [תהלים קלו, י] למכה מצרים בבכוריהם, למכה בכורי מצרים לא נאמר, אלא למכה מצרים בבכוריהם, לומר כי הבכורים הם המכים, ולא המוכים [עי' מדרש שוחר טוב קטו, תוס' שבת פז ע"ב ד"ה ואותן]. ומה שתולים הנס בשבת ולא ביו"ד לחודש, איזה יום שיהיה, מפני שלא בא הנס אלא ע"י שמירת השבת, שמפני שידעו המצריים שהיו ישראל שומרים השבת במצרים כדאיתא במדרש [ש"ר א, כח], היו מתמיהים שהיו מטפלין בבעל חי בשבת, וע"י כך שאלום, לכך קורין דווקא שבת הגדול.

Daat Zekanim states explicitly that the Egyptians wanted to kill us but were prevented by a divine miracle and thus Shabbat HaGadol.

דעת זקנים מבעלי התוספות שמות פרשת בא פרק יב פסוק ג

ועוד אתמר במדרש כי כשלקחו הפסח בעשור לחדש שבת היה שהרי קי"ל דפסח מצרים בחמישי בשבת כדכתיב במס' שבת פ' ר"ע, א"כ עשור שלו בשבת שלפניו וכשראו המצרים כשלוקחין הפסחים לשחוט נתקבצו עליהם **להרגן** - כי יראתן של מצרים הי' בהמות - ועשה להם הקדוש ברוך הוא **נס וניצולו**, ולכך קרוי שבת הגדול מפני גדול הנס.

Similarly, **Eliya Raba** explains that the Egyptians wanted to kill every Jew and made efforts to do so, but God's mercy protected them.

אליה רבה סימן תל ס"ק (ה)

(ה) שינייהם קהות וכו'. ובכלבו [סי' מז] דחגרו חרבים ובקשו להשמיד ולהרוג את כל היהודים, והשם ברחמיו הגין עליהם, והחלה המצריים בתחלואים שונים ולא יוכלו להזיק את ישראל ע"כ.

Blunted Teeth

Having attained a basic understanding of why this Shabbat is Gadol, let us dig a bit deeper. We glossed over an important nuance made by the Tur when he explained that the Egyptians, upon realizing that the Jews were going to sacrifice their gods, were not “outraged” or “angered” or anything similar, but rather “their teeth were blunted” (sheeneihem kehoh). What exactly is that supposed to mean!?! Now of course we are all familiar with the same expression as used to describe what parents are to do to the “wicked son” of four sons fame in the Haggadah. But again, what exactly is that supposed to mean!?!

Without going into an in-depth analysis of the expression that appears throughout Jewish Literature,¹ one most telling example comes in Rashi’s commentary to a verse in parshat Behukotai:

“And your strength shall be spent in vain, for your land shall not yield its produce, neither shall the trees of the land yield their fruits” (Lev. 26:20).

ויקרא פרשת בחקותי פרק כו פסוק כ

ותם לריק כחכם ולא תתנו ארצכם את יבולה ועץ הארץ לא יתן פריו :

Rashi comments on the first words, “And your strength shall be spent in vain”, as follows:

Behold, if a man does not toil in his field - neither tills, nor sows, nor weeds it, nor clears away the thorns, nor hoes it, and then at harvest time blight comes and strikes it (i.e. the field, i.e. destroys that which sprung up of itself), surely it does not matter much (and the man does not take it to heart). But if a man has toiled - he has ploughed, sown, weeded, cleared away the thorns and hoed it, and then blight comes and strikes it, surely then **the teeth of that man have become blunt!**

רש"י ויקרא פרשת בחקותי פרק כו פסוק כ

ותם לריק כחכם - הרי אדם שלא עמל, שלא חרש, שלא זרע, שלא נפש, שלא כסח, שלא עדר, ובשעת תקציר בא שדפון ומלקה אותו, אין בקד כלום. אבל אדם שעמל וחרש וזרע ונפש וכסח ועדר ובא שדפון ומלקה אותו, הרי שניו של זה קהות:

¹ For a good analysis of the expression, see Ari Zivotofsky, “Personal Accountability and Blunting the Teeth of the Rasha,” [Alei Etzion 18](#). He notes that it connotes personal responsibility, which could fit here as well. See also my BLNTEETH.DOC.

The parable describes a situation wherein man has worked and yet for no purpose (l'lo tachlit), for no outcome (l'lo toelet), simply put, for nothing (l'shav). He is thus confronted with that stark empty reality that the existentialists talk about – i.e., that there is no point to life.² This bitter emptiness, that one's efforts are for naught, is analogized to feeling as though one's "teeth had been blunted." In other words, "blunted teeth" is an expression used to describe a feeling of emptiness, like realizing that one has worked for nothing.³

It is this feeling (harsasha) that one must impart (lehaknot) to the wicked son upon his abandonment (netishat) of the Jewish people (Ha'am Hayehudi), Jewish history (Ha'historiyat hahayehudit), and Jewish purpose (Hatachlit hayehudit). Similarly, I suggest, this is the feeling that Egyptians had when they saw *their* Jewish **slaves** sacrificing *their* **gods** – their entire world fell apart. Everything they believed came crumbling down before their very eyes. Though they could have accepted that they had been wrong, human nature is not so amenable to changing worldviews on a dime, and so they became enraged. As explains Eliya Rabba, the result of their "blunted teeth" was a desire to annihilate the Jewish people:

אליה רבה סימן תל ס"ק (ה)

(ה) שיניהם קהות וכו'. ובכלבו [סי' מז] דחגרו חרבם ובקשו להשמיד ולהרג את כל היהודים, והשם ברחמיו הגין עליהם, והחלה המצריים בתחלואים שונים ולא יוכלו להזיק את ישראל ע"כ.

In sum, this day is called Shabbat Hagadol due to the Nes HaGadol that occurred when we went to perform what turns out to be the first mitzvah we were ever commanded to do as a people (see Pri Hadash OH 430, Hizkuni Ex. 12:3, Sefer HaTodaah). What happened on this particular Shabbat was a miracle, as we were saved from the wrath of the antisemites for whom we had shown their belief system to be a sham.

² Existentialists such as Albert Camus and Jean-Paul Sartre assert that as life is a mere physical coincidence, man must endow his life with some meaning, lest he perish in the pain of life.

³ R. Silverman (modern super-commentator) understands Rashi's application of the "blunt teeth" expression allegorically meaning "becoming speechless, terror-stricken."

Mesirut Nefesh

But there is more to it than that. Rabbi Yeshaya Weiner (1726-1798; the rabbi of Prague) in his **Bigdei Yesha** explains that the miracle cannot simply have been the wonder (pele) the Egyptians didn't kill us, for if that was the case it should have been called Shabbat HaPele. Rather it is called "Shabbat haGadol" due to the great transformation (hamapach hagadol) that the Jews went through – changing themselves from idol worshippers to worshippers of God. In a moment's notice (b'rega hada) they returned wholeheartedly to God to the point that they were willing to sacrifice themselves (limsor et nafsham al kiddush hashem).

בגדי ישע סימן תל

... למה נקרא שבת הגדול? ה"ל לקרוא **שבת הפלא** שנעשה בו פלאים, אלא ודאי הכוונה הכי כי באמת עובדי ע"ז היו אבותינו במצרים ועל רגע חדא עשו תשובה שלימה ומסרו נפשם על קדושת השם שהרי היו בסכנה גדולה, כמבואר לעיל בסכנת מות והיו מקבלים עליהם ברצון טוב וזה היה הכנה מהבורא י"ת שמו.

And that is our answer to "What is Gadol?" It is reaching beyond oneself, transcending oneself. Indeed, this is what Viktor Frankl explained is the goal of human endeavor – to achieve greatness (gedula), he said, one must reach beyond oneself (me'eiver l'atzmecha), one must lose oneself (l'abeid et atzmecha), sacrifice oneself (lehakriv et atzmecha)– in short, mesirut nefesh:

Victor Frankl, *Man's Search for Meaning*, p. 133

"[M]an is responsible and must actualize the potential meaning of his life. ... The more one forgets himself – by giving himself to a cause to serve or a person to love – the more human he is and the more he actualizes himself. What is called self-actualization is not an attainable aim at all, for the simple reason that the more one would strive for it, the more he would miss it. In other words, self-actualization is only possible as a side effect of self-transcendence."

אדם אחראי וחייב להגשים את המשמעות הפוטנציאלית של חייו. ... ככל שאדם שוכח את עצמו יותר - בכך שהוא מוסר את עצמו למטרה לשרת או לאדם לאהוב - כך הוא אנושי יותר והוא מהגשים את עצמו יותר. מה שנקרא הגשמה עצמית אינה מטרה ברת השגה כלל, מהסיבה הפשוטה שככל שאדם ישאף אליה יותר, כך הוא יחמיץ אותה. במילים אחרות, הגשמה עצמית אפשרית רק כתופעת לוואי של התעלות עצמית.

This is the secret to the eternity of the Jewish people. There are many examples of mesirut nefesh throughout Jewish history, but we need not go far back in history. After October 7, we have been witness to a great many stories of mesirut nefesh. Permit me to end with just one such story. It is the story of Yosef Malachi Guedalia, son of David and Dina – friends of mine from Beit Shemesh. Yosef was 22 years old on Oct. 7 – serving in his last year of four in Duvdevan. That black morning he was in Jerusalem, which he promptly left upon hearing the news. He joined his unit and they drove into the inferno (nasu letoch hatofet). They took out terrorists all along the way till they arrived at Kibbutz Kfar Aza. There they had a “simple” mission: kill terrorists, save civilians (lehaseil mechablīm, lehaleitz eizrachim). They went in and killed many terrorists and saved many civilians. After their first successful foray (hegicha harishona hamutzlachah), they unloaded the civilians (pirku et haeizrachim) and went in again. After their second successful foray they went in again. The third time, they did not make it out. That is mesirut nefesh.

But you may say, why that was just doing the job. So permit me to read to you what was said specifically of Yosef during this operation (as his brother Asher explains in a Facebook post of Dec. 23, 2023):

יוסף העז להיכנס בין הבתים, איפה שהכוחות נעצרו והצביעו עליו כהמקום שבו יש ים מחבלים, ששום כח אחר לא העז להיכנס לשם. ונכנס למקום שבו המחבלים מקיפים אותם בשטח ובבתים מכל הכיוונים, כאשר בבתים האלה יש אזרחים נצורים בממדים.

[I will tell you more about Yosef at the kiddush that I am making for the siyum mesechet P'lu neshmato].

Conclusion

The Jewish people exist (ha'am ha'yehudi hai) because of mesirut nefesh. Throughout the ages we have been willing to give up everything to live as Jews, to pass on our Jewish mission to the next generation. It is this mesirut nefesh that has called forth the divine miracle of our survival. R. Bakshi Doron (expanding on the idea of the above Bigdei Yesha) explains this idea in the context of Shabbat Hagadol. The miracle of Shabbat HaGadol was very different than the miracles of the ten plagues. The ten plagues were done by Moshe and Aharon while the Jewish people were completely passive. On Shabbat HaGadol, we were active, we were moser nefesh and as a result God responded with His

miracle. Shabbat Hagadol is so called because it was the beginning of the redemption, brought about in the merit of our mesirut nefesh.

רב אליהו בקשי דורון, בנין אב, סימן כו

... ניסים רבים נעשו לאבותינו במצרים בכל תהליך הגאולה, אולם כל המכות, האותות והמופתים שעד השבת שבעשור לחוד, נעשו ע"י משה ואהרן, כשבני ישראל עומדים מן הצד כעבדים ביד אדוניהם. בשבת שבעשור לחודש חלה תפנית. עם ישראל מקיים לראשונה את מצוות ה' ומתעסק בקרבן הפסח. עם קיום המצוה הראשונה, עם ישראל משתתף בתהליך הגאולה. עם לקיחת השב
לביית אבות, פורק מעליו עם ישראל את עבדות מצרים ומקבל עול מלכות שמים. במסירות נפש
לוקחים את השב, את אלילי מצרים, כדי לזבוח אותו במצות ה' לעיני מצרים. להוכיח לעצמם ולדואים אותם, שעבדים הם לה' ואין להם שייכות לתרבות מצרים. עבד אינו יכול לפגוע באלילי אדונו. מי שאינו משוחרר מרגשות העבדות אינו מסוגל למעשה גבורה. רק בן חורין בנפשו יכול להרים את דגל החרות עוד באדמת נכר. עוד לפני הגאולה הגשמית, לפני היציאה ממצרים בפועל, בט"ו בניסן. באה הגאולה הרוחנית, בעשור לחודש, עם ההכנה לקיום מצוות הפסח. ועל כן נקרא
השבת שבת הגדול, שבו התחילה הגאולה. המיוחד שבנס שנעשה בשבת זו כשהכינו את השב
לקורבן. שהמצרים ראו שלוקחים את אלוהיהם, ושיניהם קהות ואינם יכולים לעשות דבר, שנס זה
לא נעשה בחסד אלא בזכות. מסירות הנפש בלקיחת השב במצות ה' [הובילה לגאולת העם – מ.נבון]
הגנה על עושי המצוה. כבני חורין בנפשם הוכיחו ישראל שגאולים הם וראויים לאותו הנס, זה גדלותו המיוחדת של הנס שבעשור לחודש בו הכינו את הקרבן ועל כן נקרא השבת שבת הגדול .

And as it was in the first redemption (geula rishona), may it be God's will, that in the merit of all the Gedolei Yisrael who have been moser nefesh for Am Yisrael in Eretz Yisrael, that we merit the final redemption (geula sheleima). BBY.

~~~~~

Afterword

The Bigdei Yesha adds an encouraging point: that even if we don't all manage to give ourselves over to God's will (limsor et atzmaynu leman Hashem b'teshuva), h'v, God will awaken in all of us the motivation to return, just as surely as He did with the Jews in Egypt. So even if "avda tikvateinu, h'v", we have this guarantee that God will bring us back in teshuva so that we will be redeemed. So may it be soon in our days.

בגדי ישע סימן תל ... למה נקרא שבת הגדול ה"ל לקרא שבת הפלא שנעשה בו פלאים, אלא ודאי הכוונה הכי כי באמת עובדי ע"ז היו אבותינו במצרים ועל רגע חדא עשו תשובה שלימה ומסרו נפשם על קדושת השם שהרי היו בסכנה גדולה, כמבואר לעיל, בסכנת מות, והיו מקבלים עליהם ברצון טוב וזה היה הכנה מהבורא י"ת שמו. וזה פירש רבינו משה אלשיך נ"ע [נשמתו עדן] ומ"כ [מצאתי כתוב] בפסוק "אֵל יִקְרָא" שהוא ב' מידות טובות חסד ורחמים, "וַיִּאָּר לָנוּ" עד שנהינו קדושים שמקוים "אֶסְרוּ חַג בְּעִבְתֵּימָם עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ".

אלשיך על תהלים פרק קיח פסוק כז

משיבים ישראל ואומרים (כז) א - ל ה' ויאר לנו, לומר הנה שתי מדות לו יתברך א' מדת חסד ב' מדת רחמים, וזהו א - ל ה', כי חסד א - ל, וה' מדת רחמים, וזהו א - ל ה'. ועוד שלישית כי הנה "ויאר לנו". והוא מאמרנו על פסוק "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם" (איכה ה כא), שהוא אל תאריך עד נבוא ליטהר ואז תסייענו, כי אם התחיל אתה ו"השיבנו ה' אליך" ואחר כך "ונשובה", ואל יקשה לפניך, כי הלא אתה החילות במצרים שעם היותנו עובדים את הטלאים במצרים ואמרנו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו (שמות ח כב), צויתנו לקשור בכרעי המטה את הטלה ולאמר למצריים כי לשוחטו לשם אלקינו היינו עושים, ונערה [to be moved/shaken] למות נפשנו שיסקלונו ומסרנו נפשנו על קידוש השם, ומי הביאנו בתכיפות הנמרץ הוא מן הקצה אל הקצה מהיות עובדי עבודת אלילים אל היותנו מוסרים נפשנו על קידוש ה', אם לא **שהערת** [to be move/shake **עלינו ממרום**]. וזהו "חדש ימינו כקדם" שהוא במצרים להתחיל להשיבנו. וזה יהיה מאמרנו פה, הנה גם שאין אנו ראויים הנה א-ל ה' בחסד א-ל וברחמים, ה' יקרב צדק מאליו להשיבנו, כי הלא "ויאר לנו" הוא יתברך במצרים באור רוח קדושה להשיבנו אליו באמור אלינו "אסרו חג בעבותים" ארבעת ימי הביקור עד הגישנו אותו "עד קרנות המזבח" ביום י"ד בין הערבים, וזהו "אסרו וכו' עד קרנות המזבח":

וזה לנו בטחון גדול לכאורה ח"ו אבדה תקותינו ח"ו כי קבלה לנו שאין הגאולה אלא ע"י תשובה שלימה, ובכל עם אנו הולכים ודלים בתורה ומצות ואיך אפשר שיבוא משיחינו במהרה בימינו? אבל כשנזכור אותו הנס ידענו אף על פי שיתמהמה חכה, כמו שהיה אז **אם** לא נזכה ח"ו לתשובה ע"י **עצמינו** יעשה הקדוש ברוך הוא הכנה ויחזירנו בתשובה ויבוא גואלינו לכך נקרא שבת הגדול שהאי נס הוא רמז שנזכה לשבת הגדול וזה נקרא שבת הגדול אותו היום שאנו מחכים לו וזה נ"ל ברור ונכון ומתורץ כל הקושיות באר היטב.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תל סעיף א

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, מפני הנס שנעשה בו. ...

משנה ברורה סימן תל ס"ק א

מפני הנס - שבשנה שיצאו ממצרים היה עשרה בניסן ביום שבת ולקחו כ"א מישראל שה לפסחו וקשרו בכרעי המטה כמש"כ "בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו'" והמצרים ראו זה ושאלום למה זה לכם, והשיבו לשוחטו לשם פסח במצות ה' עלינו, והיו שנייהם קהות על ששוחטין את אלהיהם ולא היו רשאים לומר להם דבר. ומפני שאז

היה עשירי בחודש בשבת ע"כ קבעו לקרות שבת שלפני הפסח לעולם שבת הגדול:

שו"ת יביע אומר חלק ד - אורח חיים סימן לט

(ב) ועינא דשפיר חזי להרב מטה משה (סי' תקמב) שכי בשם רבו המהרש"ל, שלכך קורין שבת זה בשם שבת הגדול על שם ההפטרה שקורין באותו שבת "וערבה", דכתיב בה, הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא. ע"כ.

מלאכי פרק ג, א-כד

(ד) וְעָרְבָה לִיקְנֹק מִנְחַת יְהוָה ... (כב) זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֵי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחָרֵב עַל כָּל יִשְׂרָאֵל חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים: (כג) הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְקִיץ הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא: (כד) וְהַשִּׁיב לֵב אֲבוֹת עַל בְּנֵים וְלֵב בְּנֵים עַל אֲבוֹתָם פֶּן אֲבוֹא וְהִכִּיתִי אֶת הָאָרֶץ חָרָם:

מלבי"ם מלאכי פרק ג פסוק כד - והשיב, והוא ישיב את כל העולם בתשובה, עד שהבנים שהודחו מתורת אבותיהם ישיב לב הבנים אל אבותיהם לחזור אל הדת ותורת אבותם, ועי"כ ישיב לב אבות על בנים. ומבאר הטעם שיקדים לשלוח את אליהו בעת ההיא לישר את העם כי "פן אבא פתאום והכיתי את כל הארץ חרם", ולכן יקדים לשלוח **מלאך הברית** להשיבם בתשובה ולהיות מוכנים לפני ה' בבואו לשפוט את הארץ והיתה לה' המלוכה:

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כח

... היו ישראל נהוגים למול עד שנחלקו לשני ממלכות ומלכות אפרים נמנעה מהם ברית מילה ועמד אליהו זכור לטוב וקנא קנאה גדולה ונשבע לשמים שלא להוריד טל ומטר על הארץ ושמעה איזבל ובקשה להרוג אותו ועמד אליהו והיה מתפלל לפני ה'... ועמד אליהו ז"ל וברח לו להר חורב, שני ויקם ויאכל וישתה, ושם נגלה לו ה' אמר לו מה לך פה אליהו, קנא קנאתי, אמי לו לעולם אתה מקנא, קנאת בשטים על גלוי עריות, שני פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, וכאן קנאת, חייך שאין עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך, מכאן התקינו חכמים לעשות כסא אחד מכובד למלאך הברית, שנקרא אליהו ז"ל מלאך הברית, שני "ומלאך הברית אשר אתם חפצים" (מלאכי ג:א).

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפ

... הגה: וי"א שיש לומר "שִׁפְךָ חֶמְתְּךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וכו'" ... ולפתוח הפתח, כדי לזכור שהוא ליל שמורים ובזכות אמונה זו יבא משיח וישפוך חמתו על המכחשים בה' (מהרי"ב),

משנה ברורה סימן תפ"ק י

(י) כדי לזכור שהוא ליל שמורים - ואין מתייראין משום דבר ונהגין באלו מדינות למזוג כוס אחד יותר מהמסובין וקורין אותן כוס של אליהו הנביא (לרמז שאנו מאמינים שכשם שגאלנו הש"י ממצרים הוא יגאלנו עוד וישלח לנו את אליהו לברננו):

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ב

... , יראה מפשוטן של דברי הנביאים, שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא לישראל ולהכין לבם, שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו וגו', ואינו בא ... אלא לשום שלום בעולם, שנאמר והשיב לב אבות על בנים, ... וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו, ...

תלמוד בבלי ראש השנה יא:ב - רבי יהושע אומר: בניסן נגאלו, בניסן עתידין ליגאל.

The Torah itself teaches that the Exodus took place on the 15th of Nissan and that the Jews took the sheep for the Seder on the 10th of Nissan. The Gem. Shabbat (87b) establishes the Exodus happened on a THURSDAY, and at this the Tosfot note that the Jews took the sheep on the prior SHABBAT. They then bring the midrash that explains that this is why the Shabbat is called Shabbat Hagadol – because of the MIRACLE that occurred. What was the miracle?

Shabbat HaGadol called such to distinguish from Shabbat Katan which is what a HAG is.

חכמת שלמה אורח חיים סימן תל

והנה מה שקוראין שבת הגדול יש ליתן טעם חדש לפענ"ד, דהנה קיימא לן [עירובין לח, א] יום טוב ושבת ב' קדושות הן, וקדושת שבת חמור מקדושת יום טוב. וכיון דניסן ראש השנה לרגלים [ראש השנה ב, א], ואמרו חז"ל בפרק קמא דראש השנה [ד, א] דרגל שבו הוי ראש השנה לרגלים, ולכך קודם שהתחיל רגל הראשון קראו לפניו שבת הגדול, לרמז שהיא גדול מיום טוב. ובפרט כיון דאמרו חז"ל בפרק כלל גדול [עיין שבת סח, א] דגדול מכלל דאיכא קטן, ויום טוב נמי אקרי שבת, ולכך קראו לשבת דהוא שבת הגדול, אבל יום טוב הוי שבת קטן.

People say LONG (gadol) drashot.

ברכי יוסף אורח חיים סימן תל

והרב שיירי כתב משם מהרי"ל (מנהגים, עמ' ט) שנקרא שבת הגדול שמאריכין בדרשה וכו'.

Need to give drashot about geula since in Nissan we will be delivered

מחזיק ברכה אורח חיים סימן תל

ד. כדרוש שבת הגדול יאזור חיל לעורר לב העם על הגאולה דאמרו רז"ל בניסן עתידין ליגאל וכמה מאות שנים הנסני"ם נראו בארץ ואנחנו לא נושענו ויאריך בזה כיד ה' הטובה עליו.

Why davka Shabbat and not the 10th?

Other answers:

MA (also in Sefer Todaah): because the 10th later was the yartzeit of Miriam and declared a fast day.

Bach & Taz: because the 10th later was the day the Jordan river miraculously split for the Jews to enter Israel and so there would be confusion that the Gadol even was this and not the taking of the sheep in Mitzraim.

אליה רבה סימן תל ס"ק (ו)

(ו) ומה שתולין וכו'. ומג"א תירץ משום שקבעו בו תענית שמתה מרים כמ"ש סימן תק"פ [ס"ב]. והב"ח והט"ז קבלו לפי שעליית ישראל מירדן [היה בו] היו סבורים שמעלה היה מחמת נס הירדן: HS – because the 10th later was a day that the tribe of Dan sacrificed to AZ [I couldn't find the source in the Gem.]

חתם סופר אורח חיים סימן תל

נ"ב, אולי יש לומר כיון שמשכו ידיהם מעבודה זרה, וביום י' ניסן הקריב למטה דן בעלי עבודה זרה [סנהדרין צו, א], על כן לא נקבע יום טוב, שלא ביטל עבודה זרה ביומו. ומיושב קושית המג"א והט"ז:

פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן תל ס"ק א

ולסדר עולם י"ל שבת שלפניו דרש משה ברבים וקבלו עליהם שם ה', ובישראל גדול שמו [תהילים עו, ב], עיין פרישה [דרישה אות א].

תהלים פרק עו פסוק א - ג, א-ג

(א) למנצח בנגינת מזמור לאֶסֶף שִׁיר: (ב) נוֹדַע בַּיהוּדָה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל שְׁמוֹ:

רד"ק תהלים פרק עו פסוק ב

(ב) למנצח נודע ביהודה. זה המזמור נאמר על מלחמת גוג ומגוג.

Malbim explains that the name Elohim is KNOWN among Yehuda in the sense that God dwells in Yehuda in the Mikdash and thus God, in his Name Elohim, is known as He is. This is as opposed to in Israel (i.e., the rest of the tribes) in which he is simply known by "name" in the sense of His acts, presumably, undeniable miracles.

מלבי"ם ביאור המילות תהלים פרק עו פסוק ב

(ב) אלהים, שמו. התבאר בכ"מ, ששמו מורה על הפרסום והוא מדרגה קטנה מן נודע אלהים, שהוא ידיעת עצמו שזה ביהודה שהשכינה שם, ובישראל רק שמו גדול:

In this vein, I invite you to my sium mesechet Shabbat on this Shabbat Hagadol.

I invite you to celebrate greatness. To celebrate the greatness that is the Jewish people.

The greatness that is each and every Jew.